

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

Lausunto

15.09.2022

Asia: Asia VN/25733/2021

Suomen digitaalinen kompassi, 2. luonnos

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

PAMin lausunto Suomen digitaalisen kompassin 2. luonnoksesta

Digikompassin tavoitteena on luoda kansallinen kokonaiskuva Suomen digitalisaatiokehityksestä. Esityksen mukaan Suomen digikompassin tavoitteet on asetettu eurooppalaisia tavoitteita kunnianhimoisemmiksi tavoitteena pysyä edistyksellisten digimaiden joukossa ja suunnannäyttäjänä erityisesti Suomelle tärkeillä digitalisaation ja datatalouden osa-alueilla. Palvelualojen ammattiliitto PAM (jatkossa PAM) kommentoi lausuntoa edustamiensa alojen (Kaupan ala, matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palveluala, kiinteistöpalveluala, apteekki, vartijat ja erityisalajat) näkökulmasta. Suomalaisilla palvelualoilla digitalisaatio on näkynyt muun muassa verkkokaupan kasvuna sekä jakamistalouteen liittyvien palveluiden yleistymisenä. Nämä tekijät ovat muuttaneet jo nyt merkittävästi työn tekemisen muotoja sekä palveluvalikoimaa.

PAM katsoo, että osana digitaalista kompassia on hyvä huomioida, että digitalisaatiolla on monien asiantuntijoiden mielestä vaikutusta työvoiman tarpeeseen. On nähty, että jollain aikavälillä nimenomaan työvoimavaltaisilla matalan osaamisen palvelualoilla työn määrä vähenee. Digitalisaatio ei mahdollista läheskään kaikille aika- ja paikkasitomatonta työskentelyä, vaan voi tarkoittaa lähinnä työn mittaamisen ja muun kontrollin lisääntymistä. Monilla ammattiryhmillä on edelleen vähäiset vaikutusmahdollisuudet työaikoihin ja työskentelypaikkoihin. PAM katsoo, että digitalisaation hyödyntämisellä voidaan tukea sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta.

PAMin keskeiset huomiot luonnoksesta:

- Digikompassin osaamista koskevat tavoitteet eivät huomioi riittävästi heikoista perustaidoista kärsiviä työkäisiä aikuisia. Digikompassiin on lisättävä tavoite tämän kohderyhmän tarvitseman tuen ja koulutustarjonnan lisäämisestä.
- Digikompassi ei tällä hetkellä huomioi lainkaan yrityksissä työskentelevien digikyvykkyyttä osana yritysten digitalisaatiota eikä ammatillisten oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä ei luonnoksessa mainita lainkaan. PAM katsoo, että nämä seikat tulisi sisällyttää osaksi kompassia.
- Digikompassin negatiivinen lähestymistapa EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden sääntelyyn jättää huomiotta suurten teknologiayritysten toimialoja läpileikkaavan luonteen. Keskittymällä sääntelyyn yksinomaan teknologiayritysten näkökulmasta sivuutetaan laajemmat vaikutukset kotimaisten yritysten kilpailuedellytyksiin.

Osaaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

PAM pitää tärkeänä, että kansalaisten digitaalisten perustaitojen kohentaminen on nostettu yhdeksi digitaalisen kompassin tavoitteeksi. On myös erinomaista, että luonnoksessa tavoitellaan sitä, että digitalisaation, datatalouden ja digivihreään siirtymän edellyttämät osaamistarpeet, sis. kyber- ja dataosaaminen, olisi tunnistettu ja huomioitu koulutustarjonnassa kaikilla asteilla.

PAM katsoo, että luonnos ei kuitenkaan riittävästi kiinnitä huomiota siihen, että vaikka aikuisten taitotaso on keskimäärin ja kansainvälisessä vertailussa hyvä, niin esimerkiksi Kansainvälisen aikuistutkimus PIAAC:n perusteella sadoillatuhansilla suomalaisilla työkäisillä voidaan arvioida olevan edelleen merkittäviä puutteita luku- ja laskutaidossa. Lisäksi heikot tietotekniset taidot voidaan arvioida olevan vielä useammalla. Myös Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen komitea on pohjannut työnsä sille, että työkäisten heikot perustaidot (ml. heikot digitaidot) ovat merkittävä osaamisen ongelma.

Nykyisellään digikompassin luonnos uhkaakin antaa liian ruusuisen kuvan työkäisten digiosaamisen tasosta. PAM katsookin, että digikompassiin tulisi lisätä avaintulos, joka huomioi erityisesti heikoista perustaidoista kärsivät työkäiset. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että yleisen koko väestön digitaitoja koskevan kansallisen tavoitteen digikompassissa olisi oma tavoitteensa erityisesti heikoista perustaidoista kärsivien työkäisten määrän laskuun.

Heikot perustaidot kasautuvat tyypillisesti vanhemmille ikäluokille, matalasta sosiaaliekonomisesta taustasta tuleville ja/tai maahanmuuttajille. He työskentelevät tyypillisesti esimerkiksi pienemmissä, yksityisen sektorin yrityksissä ja mm. palvelualoilla. Heikot perustaidot omaavat toimivat usein työtehtävissä, joiden ennakoitaan poistuvan automatisaation myötä. Samaan aikaan nämä ryhmät

jäävät paitsi jatkuvasta oppimisesta. Esimerkiksi TEM:n työolobarometrin perusteella tiedetään, että osaamisen kehittäminen kasaantuu niille, joiden osaaminen, taidot ja kehittymismahdollisuudet ovat jo lähtökohtaisesti hyvät koulutuksen ja työtehtävien myötä. Myös näistä syistä on perusteltua, että tämä kohderyhmä saisi digikompassiin spesifin tavoitteensa. Se voitaisiin kirjata esimerkiksi tavoitteen 2 toisen avaintuloksen yhteyteen: ”Digitaalisessa maailmassa toimimiseen tarvittavien yhteisesti määriteltyjen perustaitojen hankkiminen on mahdollista kaikille toimivan tuen ja tarjonnan kautta. Erityisesti heikot perustaidot omaaville aikuisille kohdennettua tarjontaa ja tukea lisätään.”

PAMin ehdottomat muutokset ovat perusteltuja myös siitä syystä, että digitaalista osaamista koskevat tavoitteet koskevat pitkälti lähinnä ICT-alan ammattilaisia ja teknologia-alaa. Kuitenkin esimerkiksi kaupan alan digikehityksen ja alan kilpailukyvyn kannalta on täysin välttämätöntä, että matalan osaamistason tehtävissä toimivien työntekijöiden digitaidot kehittyvät. Esimerkiksi Tilastokeskuksen (2020) työolotutkimus kertoo, että työntekijöistä 43 prosenttia arvioi itsensä digitaidoiltaan korkeintaan pärjääjiksi (alemmista toimihenkilöistä 29% ja ylemmistä 23%). Digitaalisten työvälineiden hyödyntäminen vaatii työntekijöiden osaamisesta huolehtimisesta. Vain niin välineiden tarjoama tuottavuuspotentiaali voidaan ottaa täysimääräisesti käyttöön.

Digitaalinen infrastruktuuri

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Ei lausuttavaa.

Yritysten digitalisaatio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

PAM huomauttaa, että yritysten digitalisaatio -osuudessa huomioidaan heikosti yrityksissä työskentelevien digikyvykkyyksiä. Myöskään yritysten ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä ei mainita luonnoksessa lainkaan. Kun osaamista käsittelevän kokonaisuuden yhteydessä keskitytään kansalaisten digiperustaitoihin ja yritysten digitalisaation osalta luodaan katse kapeasti teknologiaintensiivisten alojen osaamis- ja osaajatarpeisiin, sivuutetaan samalla perinteisten toimialojen digitalisaation synnyttämät ja edellyttämät osaamistarpeet työntekijöille. PAM esittääkin, että digitaaliseen kompassiin lisätään huomio tarvittavista yritys- ja toimialakohtaisista panostuksista työntekijöiden digitaaliseen osaamiseen, jotta esimerkiksi tavoitteen 16 avaintulos pk-yritysten digiteknologian käyttöasteesta voidaan saavuttaa.

PAM ihmettelee digikompassissa esitettyä negatiivista lähestymistapaa koskien EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden sääntelyä. Yleistavoite sääntelyn tasosta, joka turvaa Euroopan kilpailukykyä ja innovaatiopotentiaalia, on luonnollisesti kannatettava, mutta digikompassissa tulisi huomioida EU-tason sääntelyn keskeinen rooli kilpailullisten markkinoiden turvaamisessa useilla toimialoilla.

Esimerkiksi verkkokaupan alustoina toimivien kansainvälisten yritysten liiallinen valta kaupan alan pk-yrityksiin nähden on todellinen uhka kotimaisen verkkokaupan kehittymiselle sekä kilpailuedellytyksille. Digitaalisen liiketoiminnan skaalautuvasta luonteesta johtuen alustojen koko sisämarkkina-alueen kattava, yksityiskohtainenkin sääntely on välttämätöntä tavaroiden ja palveluiden verkkokaupan tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamiseksi. Kilpailua koskevaa sääntelyä ei näin ollen voida lähestyä ainoastaan teknologiayritysten kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta, vaan samalla tulee huomioida niiden perinteisiäkin toimialoja läpileikkaavat vaikutukset.

Digitaaliset julkiset palvelut

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Ei lausuttavaa.

Lehtimäki Nora
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry